

*Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ:
ΕΦΕΥΡΙΣΚΟΝΤΑΣ ΜΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ*

του

John Melville-Jones

Μετάφραση

Αθανάσιος Σχοινοχωρίτης

Νόμισμα του βασιλιά Πατράου, διοικητή της Παιονίας επί Μεγάλου Αλεξάνδρου

Ο Μύθος της Σύγχρονης Μακεδονίας: εφευρίσκοντας μια ταυτότητα

Πριν δύο χρόνια έμαθα πως ένα άγαλμα του Μεγάλου Αλεξάνδρου επρόκειτο να ανεγερθεί στα Σκόπια. Γνώριζα αρκετά για τη σύγχρονη ιστορία, ώστε να είμαι σίγουρος πως η επιλογή αυτού του θέματος δεν ήταν, όπως σε κάποια μέρη (για παράδειγμα, στο Εδιμβούργο), απλώς το αποτέλεσμα μιας επιθυμίας να αποδοθεί τιμή σε μια ηρωική μορφή του παρελθόντος. Συνειδητοποίησα πως ήταν μέρος μιας απόπειρας που έχει γίνει τις τελευταίες γενιές, ώστε να δημιουργηθεί μια ταυτότητα για την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας που να φτάνει πίσω στη μακρινή αρχαιότητα. Αυτό που έχουμε εδώ είναι ένας μύθος εν τη γενέσει.

Ένας μύθος είναι μια ιστορία που μπορεί να ειπωθεί, να ξαναειπωθεί και να τροποποιηθεί. Επιβιώνει επειδή δίνει ευχαρίστηση ή ικανοποιεί μια ανθρώπινη ανάγκη. Μπορεί να βασίζεται σε κάποιο γεγονός, αλλά δεν αποτελεί ιστορική καταγραφή κάποιου συμβάντος, επειδή, ακόμη κι αν συνέβη ένα γεγονός που οδήγησε στη γέννηση του μύθου, η ιστορία έχει αλλαχθεί τόσο πολύ για καλλιτεχνικούς ή άλλους λόγους που παίρνει μια μορφή που είναι διαφορετική από τη μορφή που είχε όταν γεννήθηκε. Έτσι, μια επιδρομή που ίσως είχε γίνει σε μια πόλη της Μικράς Ασίας από άνδρες που εξέπλευσαν από την Ελλάδα τη δεύτερη χιλιετία προ Χριστού γίνεται η ιστορία της αρπαγής της Ελένης και του Τρωικού πολέμου.

Για να χρησιμοποιήσω ένα άλλο παράδειγμα, ανάμεσα στους Παλαιοχριστιανούς της Μικράς Ασίας λεγόταν μια ιστορία για το Νικόλαο από τα Μύρα (μια αρχαία πόλη κοντά στο Demre στη Νότια Τουρκία), ο οποίος αργότερα έγινε άγιος. Λεγόταν πως, όταν ο Νικόλαος έμαθε πως μια ντόπια οικογένεια αντιμετώπιζε τόσο μεγάλη φτώχεια που ίσως αναγκάζονταν να πουλήσουν τις τρεις κόρες τους ως πόρνες, γλίστρησε αθόρυβα μια νύχτα στο σπίτι τους και πέταξε τρία σακούλια που περιείχαν χρυσά νομίσματα μέσα από ένα ανοιχτό παράθυρο, δίνοντάς τους έτσι τη δυνατότητα να επιβιώσουν (αν δεν έχω πει την ιστορία με τον ίδιο τρόπο που έχει ειπωθεί αλλού, αυτός είναι ο τρόπος που οι μύθοι μεγαλώνουν: μπορούν πάντα να δουλευτούν εκ νέου). Ήταν επίσης γνωστός για άλλα δώρα που έκανε στους φτωχούς, και συγκεκριμένα για τα νομίσματα που άφηνε στα άδεια τους παπούτσια.

Από την αρχική ιστορία του Αγίου Νικολάου έχουμε σήμερα φτάσει στην ιστορία ενός γέροντα με λευκή γενειάδα, ο οποίος φορά κόκκινα ρούχα και οδηγεί ένα έλκηθρο που το σέρνουν τάρανδοι και μοιράζει δώρα στα παιδιά στις χριστιανικές χώρες τη νύχτα της 24^{ης} προς την 25^η Δεκεμβρίου κάθε χρόνο (και κάποιες φορές όχι μόνο στις χριστιανικές χώρες. Λέγεται πως υπάρχει ένα πολυκατάστημα στη Μπανγκόκ που εκθέτει φιγούρες του Αγιο-Βασίλη και των Επτά Νάνων το Δεκέμβριο). Η ιστορία της εξέλιξης αυτού του μύθου είναι μεγάλη και άσχετη με αυτά που γράφω τώρα, αλλά η ιστορία του Αγιο-Βασίλη είναι ένα καλό παράδειγμα για το πώς μια ιστορία μπορεί να μεγαλώσει από μόνη της, εάν είναι συναισθηματικά ικανοποιητική.

Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο έχει μεγαλώσει και ο μύθος που δημιουργεί η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (αυτός ο τίτλος, αν και έχει εγκριθεί ως προσωρινό μέτρο από τα Ηνωμένα Έθνη, δεν είναι της αρεσκείας μου και, παρότι είναι επισήμως ορθός στην Αυστραλία, όπως και η συντομογραφία ΠΓΔΜ, από εδώ και πέρα θα χρησιμοποιώ το όνομα «Βόρεια» ή «Νέα Μακεδονία», το οποίο μου είναι προτιμότερο, και

θα εξηγήσω γιατί καθεμιά από αυτές τις ονομασίες αποτελεί μια ικανοποιητική περιγραφή αυτής της χώρας).

Ας εξετάσουμε την ιστορία της εξέλιξης του μύθου ξεκινώντας από την αρχή. Κάποια στιγμή ανάμεσα στα έτη 1000 και 800 π.Χ. μια φυλή ή ομάδα ανθρώπων που ονομάζονταν *Μακεδόνες* εγκαταστάθηκαν σε μια περιοχή βορειοανατολικά του Όρους Ολύμπου. Τα όρια της δε μπορούν να καθοριστούν με ακρίβεια, αλλά φαίνεται πως ήταν η ίδια περίπου περιοχή με αυτή που ονομάζεται Πιερία, η οποία είχε πάρει το όνομά της από μια άλλη φυλή που είχε εγκατασταθεί εκεί (θα πρέπει να θυμόμαστε πως πολλές μετακινήσεις πληθυσμών έχουν λάβει χώρα γύρω από τη Μεσόγειο, και κατ' αυτή την περίοδο αλλά και αργότερα, με το πιο πρόσφατο παράδειγμα στην περιοχή να είναι η εξάπλωση των Αλβανών προς μια βορειοανατολική κατεύθυνση). Έχει προταθεί πως αυτοί οι *Μακεδόνες* ήρθαν από τη Φρυγία της Μικράς Ασίας, αυτό όμως δε μπορεί να αποδειχθεί, και αν όντως ήρθαν από εκεί, μπορεί εξίσου να προέρχονται από ακόμη πιο μακριά.

Κατά τους αιώνες που ακολούθησαν, οι *Μακεδόνες* εξάπλωσαν τα εδάφη τους ώσπου έφτασαν στη θάλασσα και έως περίπου το 500 π.Χ. ήταν ο κυρίαρχος λαός στην περιοχή. Έγιναν ακόμη πιο ισχυροί στα μέσα του τέταρτου αιώνα π.Χ. χάρη στις δραστηριότητες δύο εκ των βασιλέων τους. Ο πρώτος από αυτούς, ο Φίλιππος Β', δέχθηκε επίθεση στην αρχή της βασιλείας του από δύο γειτονικές φυλές, τους Ιλλυριούς στα δυτικά και τους Παίονες στα βόρεια. Οι τελευταίοι είχαν υπό την κατοχή τους την ίδια περίπου περιοχή που καταλαμβάνει τώρα η «Βόρεια Μακεδονία», αν και το πιο βόρειο τμήμα της, συμπεριλαμβανομένης της περιοχής όπου βρίσκονται τα Σκόπια σήμερα, ίσως βρισκόταν υπό τον έλεγχο μιας άλλης φυλής που ονομάζονταν Δάρδανοι. Ο Φίλιππος όχι μόνο τους απώθησε, αλλά δημιούργησε ένα άρτια εκπαιδευμένο στράτευμα, χρησιμοποιώντας νέες τακτικές και όπλα, και αυτό έδωσε αργότερα τη δυνατότητα στη Μακεδονία να θέσει υπό τον έλεγχό της μεγάλο μέρος του νότιου τμήματος της Ελλάδας. Ο γιος του, ο Αλέξανδρος, στηρίχθηκε στις επιτυχίες του πατέρα του και επίσης κατέκτησε μεγάλο μέρος της Ασίας.

Στη διάρκεια αυτής της περιόδου φαίνεται πως οι Παίονες ήταν ανεξάρτητοι. Οι βασιλείς τους άρχισαν να εκδίδουν νομίσματα που έφεραν τα δικά τους ονόματα γραμμένα με ελληνικά γράμματα, όπως τα μακεδονικά νομίσματα, μετά την ήττα τους από τον Φίλιππο, και συνέχισαν να κάνουν το ίδιο μέχρι τη ρωμαϊκή κατάκτηση της Ελλάδας τον 2^ο αιώνα π.Χ. (ο βασιλιάς που διοικούσε την Παιονία την περίοδο που ο Αλέξανδρος Γ' διοικούσε τη Μακεδονία ονομαζόταν Πατράος και ένα από τα νομίσματά του απεικονίζεται στο εξώφυλλο αυτού του φυλλαδίου). Τα τελευταία νομίσματα που βγήκαν από το νομισματοκοπείο τους φέρουν την επιγραφή «των Παιόνων», πράγμα που δείχνει πως η μοναρχία τους είχε καταργηθεί, αλλά παρέμεναν ακόμη ανεξάρτητοι. Ενίσχυαν το στράτευμα του Αλεξάνδρου με ένα μικρό τμήμα από το ιππικό τους. Συνεπώς, οι ιστορικοί τους περιγράφουν ως «εξαρτημένο βασίλειο» ή «ημιαυτόνομο». Σε μεταγενέστερη εποχή έστειλαν προσφορές στους Δελφούς και την Ολυμπία οι οποίες τοποθετήθηκαν μαζί με επιγραφές γραμμένες στα ελληνικά, αλλά αυτό δε μας λέει αν θεωρούσαν τους εαυτούς τους Έλληνες, και η γλώσσα τους σώζεται σε πολύ μικρό μέρος που καθίσταται αδύνατο να την ταξινομήσουμε με βεβαιότητα.

Αν και οι μαρτυρίες είναι τόσο αραιές, μπορούμε να υποθέσουμε πως, αφού ο Φίλιππος Β' νίκησε αυτή τη γειτονική φυλή, τους συμπεριφέρθηκε με σεβασμό και συνήψε μαζί τους μια συμμαχία, πιθανώς συμφωνώντας να τους βοηθήσει αν δέχονταν επίθεση

από τους γείτονές τους. Αυτή ήταν μια σοφή κίνηση, η οποία ίσως έχει δώσει ένα καλό υπόδειγμα για τη μεταχείριση των σύγχρονων διαδόχων των Παιόνων.

Υπάρχουν ακόμη πολύ λίγες μαρτυρίες, εκτός από τα νομίσματά τους και τις περιστασιακές αναφορές ότι διέθεταν τα στρατεύματά τους προς βοήθεια των Μακεδόνων, που να μπορούν να δείξουν καθαρά τι σχέση είχαν οι Παίονες με τους Μακεδόνες, αλλά αφότου οι Ρωμαίοι είχαν νικήσει τον τελευταίο βασιλιά της Μακεδονίας, τον Περσέα, το 168 π.Χ., αποφάσισαν να ενσωματώσουν την Παιονία σε μια εκτεταμένη διοικητική περιοχή της Μακεδονίας που σχηματίστηκε εκείνη την εποχή, επειδή βρισκόταν «υπό τον βασιλιά Περσέα» (*sub regno Persei*), απορρίπτοντας τον ισχυρισμό των γειτόνων Δαρδάνων πως αυτή η γη θα έπρεπε να δοθεί σε αυτούς, επειδή πρόσφατα είχαν νικήσει τους Παίονες. Αυτός είναι ο λόγος που οι σύγχρονοι ιστορικοί περιγράφουν την Παιονία ως εξαρτημένο κράτος.

Η πρόταση ότι η μετακίνηση εισβαλλόντων σλαβικών φύλων στη Μακεδονία από τον έκτο αιώνα των χριστιανικών χρόνων κι έπειτα μπορεί να περιγραφεί ως μια «επιστροφή των Παιόνων» είναι ευφάνταστη, σχεδόν τόσο ευφάνταστη όσο η πιο πρόσφατη πρόταση ότι το τμήμα του κειμένου που εμφανίζεται στο μέσο της στήλης της Ροζέτας είναι ένα δείγμα της αρχαίας μακεδονικής γλώσσας, κάποιες λέξεις της οποίας φέρεται να παρουσιάζουν μια ομοιότητα με τη σύγχρονη «μακεδονική» γλώσσα.

Μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση, η Μακεδονία και η Παιονία διαιρέθηκαν σε τέσσερις περιοχές (*Μακεδονία Πρώτη, Δευτέρα* κ.ο.κ.), με την Παιονία διαιρεμένη ανάμεσα στη δεύτερη και την τρίτη περιοχή. Όλες τους, εκτός από την τρίτη, εξέδωσαν νομίσματα με τα δικά τους ονόματα, άρα πρέπει να ήταν σε κάποιο βαθμό ανεξάρτητες. Αυτή η δημιουργία ξεχωριστών διοικητικών διαιρέσεων ίσως είχε ως στόχο να αποθαρρύνει προσπάθειες αναβίωσης της μακεδονικής βασιλείας. Αν αυτή ήταν η πρόθεση των Ρωμαίων, απέτυχε, διότι ένας διεκδικητής του θρόνου ονόματι Ανδρίσκος, ο οποίος ισχυριζόταν πως ήταν γιος του βασιλιά Περσέα, επιχείρησε να καταλάβει την εξουσία περίπου είκοσι χρόνια αργότερα. Η εξέγερση απέτυχε, αλλά μετά από αυτό το γεγονός οι τέσσερις περιοχές συμπύχθηκαν πάλι σε μία και οι Ρωμαίοι δημιούργησαν μια ακόμη μεγαλύτερη διοικητική περιοχή, που ονομαζόταν ακόμη Μακεδονία και εκτεινόταν μέχρι τις ακτές της Αδριατικής και περιελάμβανε τη Νότια Ελλάδα, υπό την καθοδήγηση του διοικητή της Κόιντου Καικιλίου Μέτελλου (ο οποίος έκτοτε χρησιμοποιούσε επιπλέον το όνομα «Μακεδονικός», αν και δεν ισχυριζόταν πως είναι Μακεδών). Αυτή η διευθέτηση κράτησε για λίγο. Ύστερα, το μέγεθος αυτής της διοικητικής περιοχής μειώθηκε και το νότιο μέρος της ονομάστηκε Αχαΐα.

Μέχρι εκείνη την εποχή το όνομα «Μακεδονία» έχανε την εθνολογική του σημασία, καθώς ήταν τώρα το όνομα μιας μεγαλύτερης διοικητικής περιοχής. Σε μεταγενέστερους αιώνες η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε με περιστασιακές αναθεωρήσεις των συνόρων (μία εκ των οποίων μετέφερε το βόρειο τμήμα της πρώην Παιονίας, που τώρα αποτελούσε τμήμα της εκτεταμένης επαρχίας της Μακεδονίας, στην πιο πρόσφατα συσταθείσα επαρχία της Άνω Μοισίας), τις οποίες ακολούθησε η μετατροπή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στην επονομαζόμενη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, της οποίας η Μακεδονία συνέχιζε να αποτελεί διοικητική περιοχή ή *θέμα*. Στη συνέχεια ακολούθησε η οθωμανική κατοχή μεγάλου μέρους της Ευρώπης. Το όνομα «Μακεδών» τώρα πλέον δεν αναφερόταν στο μέλος μιας εθνότητας, αλλά σε κάποιον που προερχόταν από αυτή τη γεωγραφικά εκτεταμένη περιοχή (για παράδειγμα, ο βυζαντινός αυτοκράτωρ Βασίλειος Α΄ ήταν γνωστός ως «ο Μακεδών»,

αλλά αυτό οφείλεται στο ότι ήρθε στο προσκήνιο από αυτό το διοικητικό θέμα για να γίνει αυτοκράτωρ. Φαίνεται πως στην πραγματικότητα είλκε την καταγωγή του από την Αρμενία).

Αυτή η κατάσταση συνεχίστηκε στη διάρκεια της Οθωμανικής περιόδου. Μέχρι τα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα, λίγοι άνθρωποι ισχυρίζονταν πως είναι «Μακεδόνες» υπό την εθνολογική έννοια, αν και η λέξη χρησιμοποιείτο τακτικά από ξένους για να δηλώσει ανθρώπους που προέρχονταν από τη Μακεδονία, είτε ήταν σλαβικής, ελληνικής ή τουρκικής εθνικότητας.

Στα 1821 και 1822, δύο προσπάθειες να αποσπαστεί η Νότια Μακεδονία από τους Τούρκους, τις οποίες ξεκίνησε ο ελληνόφωνος πληθυσμός της περιοχής που είναι γνωστή ως Χαλκιδική, απέτυχαν. Δεν έχω καταφέρει να εξακριβώσω με καμία βεβαιότητα εάν οι συμμετέχοντες σε αυτή την εξέγερση θεωρούσαν τους εαυτούς τους πρωτίστως Έλληνες ή Μακεδόνες, παρότι σίγουρα είχαν την υποστήριξη των Ελλήνων στα νότιά τους.

Ως τα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα, ωστόσο (έχω σημειώσει έναν ισχυρισμό που ξεκίνησε στη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα, αλλά δεν έχω καταφέρει να τον επαληθεύσω), ένα άλλο κίνημα είχε ξεκινήσει στην περιοχή που τώρα καταλαμβάνει η «Βόρεια Μακεδονία» και το γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας στην Ελλάδα. Στόχος του ήταν ξανά η διεκδίκηση της ανεξαρτησίας από τους Οθωμανούς Τούρκους. Σχηματίστηκε από Βούλγαρους, οι οποίοι ήθελαν να δημιουργήσουν μια ξεχωριστή «μακεδονική» διοικητική περιοχή με κυβέρνηση που θα ελέγχεται από τη Βουλγαρία, ένα είδος επαρχίας της χώρας αυτής. Δεν καταλαβαίνω καλά τις ομάδες που αναπτύχθηκαν, ή εξασθένησαν σιγά-σιγά, αυτή την περίοδο, αλλά έχω την εντύπωση πως είχαν πολύ μικρή υποστήριξη, επειδή ο μη τουρκικός πληθυσμός αυτής της περιοχής ανησυχούσε για αρκετά άλλα θέματα, χωρίς να ονειρεύεται την ανεξαρτησία. Οι δραστηριότητές τους όμως οδήγησαν μεταγενέστερα στις εξεγέρσεις του Ίλιντεν κατά των Οθωμανών το 1903.

Επίσης, αυτή η ιδέα μιας ξεχωριστής αυτόνομης «Μακεδονίας» δεν ήταν δυσάρεστη για κάποιους σκεπτικούς Σέρβους πολιτικούς, οι οποίοι την έβλεπαν ως ένα χρήσιμο ανάχωμα μεταξύ των ιδίων και μιας επιθετικής Βουλγαρίας (μια σοφή άποψη, έγκυρη ακόμη και σήμερα).

Υπήρχαν πράγματι κάποιοι «Μακεδονιστές» που προωθούσαν την ιδέα μιας εντελώς ξεχωριστής «Μακεδονίας», υπό την πλήρη μετα-ρωμαϊκή έννοια, από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα κι έπειτα (οι πιο γνωστοί από αυτούς ήταν οι Georgi Pulevski και Krste Misirkov), αλλά ήταν λίγοι σε αριθμό και δεν μπορεί να ειπωθεί πως οι απόψεις τους αντιπροσώπευαν τον τρόπο σκέψης της πλειοψηφίας των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι στο βόρειο τμήμα θα είχαν επαφές με τη Σερβία ή τη Βουλγαρία, και στη Θεσσαλονίκη και τις νοτιότερες περιοχές με τους Έλληνες. Και βεβαίως, οι μεγάλοι εβραϊκοί πληθυσμοί ορισμένων πόλεων δε θα είχαν λόγο να ζητήσουν ένα ξεχωριστό κράτος.

Έπειτα, το 1912, ξέσπασε ο Πρώτος Βαλκανικός Πόλεμος. Στα χρόνια που ακολούθησαν, η Σερβία, η Ελλάδα και η Βουλγαρία πολέμησαν εναντίον της οθωμανικής διοίκησης στην περιοχή αυτή, με τους Μαυροβούνιους να παίρνουν επίσης μέρος. Μετά την ήττα των Οθωμανών, η Συνθήκη του Λονδίνου κατάφερε να μοιράσει τα εδάφη για σύντομο χρονικό διάστημα, αλλά τον επόμενο χρόνο ξέσπασε πάλι διαμάχη, διότι οι Βούλγαροι ήταν δυσαρεστημένοι με το διακανονισμό που έγινε, ο οποίος ευνοούσε τη Σερβία και την Ελλάδα, και αυτή τη φορά ενεπλάκησαν και οι Ρουμάνοι. Η Συνθήκη του Βουκουρεστίου που ακολούθησε καθόρισε τα εδάφη που θα περνούσαν υπό τον έλεγχο

της Βουλγαρίας, λίγο-πολύ τα ίδια που είναι και σήμερα (τμήματα της Ανατολικής Μακεδονίας και Δυτικής Θράκης δόθηκαν στη Βουλγαρία στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ως ανταμοιβή για τη στήριξή τους προς τη Γερμανία, αλλά επεστράφησαν το 1947).

Οι λόγοι καθορισμού αυτών των συνόρων βασιζόνταν εν μέρει σε εθνολογικές διαιρέσεις, αλλά ήταν κατά πολύ περισσότερο το αποτέλεσμα του να αποδοθεί σε κάθε παράταξη η γη την οποία είχε κερδίσει με μάχη, ακολουθώντας την αρχή της «πραγματικής κατοχής».

Αυτή την εποχή, οι Έλληνες αποτελούσαν μειονότητα στη συνολική περιοχή της Μακεδονίας, εκτός από την Χαλκιδική. Όσο πιο βόρεια κοιτάζει κάποιος, τόσο περισσότερο μειώνεται η αναλογία των Ελλήνων, πράγμα που δεν προκαλεί έκπληξη. Έγιναν ορισμένες πληθυσμιακές έρευνες, αλλά δεν είναι ικανοποιητικές για δύο λόγους. Κατά πρώτον, πολλά εξαρτώνται από τη αντίληψη των ατόμων που διεξήγαγαν την κάθε έρευνα και, εξαιτίας αυτού, κάποιες έρευνες αναφέρονται σε «Σλαβο-Μακεδόνες» και άλλες σε «Σέρβους». Επίσης, είναι εύκολο να φανταστούμε ότι πολλοί άνθρωποι ίσως είχαν δώσει διαφορετικές απαντήσεις σε διαφορετικές έρευνες, βασιζόμενοι στο τι πίστευαν πως είναι ασφαλέστερο ή πιο ικανοποιητικό για το άτομο που τους έπαιρνε συνέντευξη.

Όπως υποστηρίζεται τώρα, στη διάρκεια αυτής της περιόδου είναι που οι «Μακεδόνες» άρχισαν να μάχονται στα σοβαρά για μια ανεξάρτητη «Μακεδονία». Έχω προσπαθήσει να το επαληθεύσω αυτό κοιτάζοντας σε βιβλία που τυπώθηκαν στα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά στη διάρκεια του πρώτου τετάρτου του εικοστού αιώνα, τα οποία παρέχουν πληροφορίες για την ιστορία της Ευρώπης αυτή την περίοδο, αλλά δεν έχω βρει καμία ένδειξη πως κάποιος, εκτός από λίγες ομάδες ακτιβιστών, ίσως είχαν πιστέψει πως μάχονταν για να ιδρύσουν μια ελεύθερη «Μακεδονία» (αν και υπήρχε μια «μακεδονική» αποικία στην Αγία Πετρούπολη η οποία ήταν δραστήρια και, κρίνοντας από τη διακήρυξη που έκαναν, πρόθυμη να θεωρηθεί ξεχωριστή από τους Σέρβους ή τους Βούλγαρους). Στην ίδια τη Μακεδονία δεν υπήρχε σίγουρα «μακεδονικός» στρατός (αν και υπήρχαν ορισμένες μικρές ένοπλες ομάδες που χρησιμοποιούσαν το όνομα «μακεδονικός», όποιο κι αν ήταν το πραγματικό τους επίκεντρο κι οι διασυνδέσεις τους). Η πλειοψηφία των πολεμιστών είχε επιστρατευτεί, εκούσια ή ακούσια, για να υπηρετήσουν στις ένοπλες δυνάμεις με βάση τις περιοχές όπου έμεναν, έτσι ώστε άντρες, των οποίων η κοινή γλώσσα εκείνη την εποχή μπορεί να ήταν η τουρκική, αλλά εθνική τους γλώσσα ήταν κάποια σλαβική, μπορεί να βρίσκονταν να πολεμούν για τους Έλληνες και αντιστρόφως. Για τους περισσότερους από αυτούς, η «Μακεδονία» πρέπει να σήμαινε την περιοχή που ήταν το μήλον της έριδος, όχι ένας ξεχωριστός εθνικός χαρακτηρισμός. Έτσι, η πραγματικότητα ήταν διαφορετική από το μύθο που έχει τώρα δημιουργηθεί.

Μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η Συνθήκη των Σεβρών (1920) αντικαταστάθηκε από τη Συνθήκη της Λωζάννης (1923). Η τελευταία, η οποία επικυρώθηκε από το Βαλκανικό Σύμφωνο του 1934, οδήγησε στον καθορισμό των συνόρων τα οποία έχουν στο μεγαλύτερο μέρος τους διατηρηθεί από εκείνη την εποχή (εκτός από λίγα χρόνια στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, όπως αναφέρθηκε παραπάνω). Αυτό τον καθορισμό συνόρων ακολούθησε μια ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, ως απάντηση στην εχθρότητα που είχε προκληθεί από την αποτυχία της απερίσκεπτης προσπάθειας των Ελλήνων να αποκτήσουν ισχυρό έλεγχο σε περιοχή που τους είχε ανατεθεί στα δυτικά παράλια της Τουρκίας (εκστρατεία της Σμύρνης). Η ανταλλαγή

πραγματοποιήθηκε με βάση το θρήσκευμα και ως αποτέλεσμα, με εξαίρεση τον πληθυσμό της Κωνσταντινούπολης, όπως η πόλη ήταν ακόμη γνωστή εκείνη την εποχή, αυτοί που ήταν Χριστιανοί Ορθόδοξοι (όλοι ή σχεδόν όλοι τους ήταν ελληνικής καταγωγής) απομακρύνθηκαν από την Τουρκία και μεταφέρθηκαν για να εγκατασταθούν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, μερικοί κοντά στην Αθήνα, αλλά οι περισσότεροι προστέθηκαν στον ήδη υπάρχοντα ορθόδοξο πληθυσμό της Βόρειας Ελλάδας, απ' όπου οι Μουσουλμάνοι είχαν απομακρυνθεί. Ο αριθμός των Ορθοδόξων που μεταφέρθηκαν από την Τουρκία στην Ελλάδα ήταν κατά πολύ μεγαλύτερος από τον αριθμό των Μουσουλμάνων που απελάθηκαν.

Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι σχέσεις μεταξύ των Ελλήνων και των Σλάβων που παρέμειναν σε ελληνικό έδαφος ήταν κακές και συνεχίζουν να είναι κακές. Κάποιες οικογένειες απομακρύνθηκαν από τα σπίτια τους, η χρήση της «μακεδονικής» γλώσσας απαγορεύτηκε και παραχωρήθηκαν αποκλειστικά δικαιώματα στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος. Δεν ξέρω εάν αυτό πρωταρχικά προκλήθηκε από κάποια παρόρμηση των Ελλήνων να εδραιώσουν την ελληνική ταυτότητα στην περιοχή ή εάν υπήρξε αφορμή. Έτσι, οι Σλάβοι στην Ελληνική Μακεδονία δέχτηκαν μεταχείριση όχι εντελώς διαφορετική από τη μεταχείριση που είχαν οι Αλβανοί στη «Βόρεια Μακεδονία».

Η αντίστροφη μετακίνηση οικογενειών από την Ελλάδα στην Τουρκία οδήγησε στην απέλαση από την Ευρώπη ανθρώπων με ελληνική ή σλαβική καταγωγή. Μερικές από αυτές τις οικογένειες δεν ήταν τουρκικής καταγωγής, αλλά είχαν ασπαστεί το Ισλάμ, πιθανώς για να πληρώνουν χαμηλότερους φόρους. Η ανταλλαγή οργανώθηκε με βάση το θρήσκευμα του πληθυσμού της κάθε χώρας, κι έτσι ήταν υποχρεωμένοι να φύγουν, ακόμα και αν οι πρόγονοί τους είχαν ζήσει στην Ευρώπη για χίλια ή και παραπάνω χρόνια. Αυτός είναι και ο λόγος που σήμερα στην Κεντρική Τουρκία θα δείτε μερικές φορές Τούρκους με ξανθά μαλλιά και ανοιχτόχρωμο δέρμα: οι πρόγονοί τους ίσως ήταν Σλάβοι που είχαν ασπαστεί τον Ισλαμισμό.

Αυτή την εποχή ήταν που οι Μεγάλες Δυνάμεις ίδρυσαν το ανάμεικτο έθνος της Γιουγκοσλαβίας, τη χώρα των «Νότιων Σλάβων», η οποία άντεξε, μερικές φορές ανήσυχα, ως πολιτική μονάδα μέχρι να διασπαστεί στα επιμέρους συστατικά της στα 1990-1991.

Κατά το πρώτο διάστημα αυτής της περιόδου, οι ακτιβιστές στη Νότια Γιουγκοσλαβία που έκαναν προπαγάνδα για την παλινόρθωση της «Μακεδονίας» πρέπει να είχαν ελάχιστη υποστήριξη μέσα στο γενικό πληθυσμό της χώρας που τότε την ταξινομούσαν κάθε φορά και με άλλο όνομα: για παράδειγμα, Νότια Σερβία, Παλαιά Σερβία, Σερβική Μακεδονία, Επαρχία του Βαρδάρη. Επίσης, στο Βελιγράδι είχε αναπτυχθεί μια τριμερής περιγραφή για τα μέρη της Μακεδονίας (υπό την έννοια της εκτεταμένης περιοχής που δημιούργησαν οι Ρωμαίοι): Μακεδονία του Βαρδάρη (η σημερινή «Βόρεια» ή «Νέα Μακεδονία»), Μακεδονία των ορέων Πιρίν (βρίσκεται εντός των συνόρων της Βουλγαρίας) και Μακεδονία του Αιγαίου (σε ελληνικό έδαφος, τώρα χωρισμένη σε Νότια, Δυτική και Ανατολική Μακεδονία). Υπήρχε μια αίσθηση δυσαρέσκειας στην περιοχή του Βαρδάρη από τη μεταχείριση που δέχονταν, ή ίσως περίμεναν, από το Βελιγράδι, αλλά αυτό δεν οδήγησε σε συντονισμένη δράση.

Στα μεταγενέστερα στάδια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ωστόσο, η κατάσταση άλλαξε, διότι εξυπηρετούσε τις φιλοδοξίες του προέδρου της Γιουγκοσλαβίας, Στρατάρχη Τίτο, να αποδεχθεί την εκδοχή της ιστορίας που είχαν δημιουργήσει οι ακτιβιστές. Είδε την εγκαθίδρυση μιας ξεχωριστής επαρχίας της «Μακεδονίας» εντός της Γιουγκοσλαβίας ως

εφαλτήριο για την απόκτηση του βόρειου τμήματος της Ελλάδας και, όντας Κροάτης, δε δυσκολεύτηκε καθόλου να αποσπάσει ένα μέρος από σερβικό έδαφος για το σκοπό αυτό. Έτσι, μια νέα «Μακεδονία» διαμορφώθηκε από τη Μακεδονία του Βαρδάρη και τα «Ματωμένα Χριστούγεννα» του 1945 εξασφάλισαν πως πολλοί από αυτούς που ήθελαν να υπερασπιστούν την ιδέα μιας βουλγαρικής ταυτότητας θα σώπαιναν. Αλλά αυτή η ιδέα ενός ανεξάρτητου κράτους δεν ήταν καθολικά αποδεκτή: ένας πολύ σημαντικός «Μακεδονιστής» εκείνη την εποχή, ο Ivan Mihailov (ο οποίος διέφυγε της σφαγής επειδή ζούσε στην Ιταλία), συνηγορούσε υπέρ μιας «Μακεδονίας» ξεχωριστής από τη Σερβία, αλλά πρωταρχικά βουλγαρικής ως προς την εθνικότητά της.

Αυτό ανησύχησε τους Έλληνες και οδήγησε σε μια μετονομασία της περιοχής που από το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου είχε ονομαστεί «Βόρεια Ελλάδα», για να τονιστεί το γεγονός ότι ήταν ελληνικό έδαφος. Τώρα επανήλθε σε χρήση το όνομα «Μακεδονία». Διαιρέθηκε σε τρεις διοικητικές περιφέρειες, τη Δυτική Μακεδονία, την Ανατολική Μακεδονία και την Κεντρική Μακεδονία, και οι ονομασίες αυτές χρησιμοποιούνται ακόμη. Για το λόγο αυτό μπορεί να υποστηριχθεί πως η ονομασία «Βόρεια Μακεδονία» είναι η πιο κατάλληλη για την αδέξια ονομασμένη Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, επειδή αντιπροσωπεύει ακριβώς την κατάσταση που υπήρχε από το 2^ο αιώνα π.Χ., ακόμα και αν η εναλλακτική λύση, η ονομασία «Νέα Μακεδονία», είναι σε πλήρη συμφωνία με το πνεύμα της δημιουργίας της.

Επειδή οι Ρωμαίοι δημιούργησαν αυτή τη νέα εκτεταμένη Μακεδονία, η χρήση μιας κατάλληλης μορφής του ονόματος για τη βόρεια περιοχή της αυτή τη στιγμή δε μπορεί λογικά να αμφισβητηθεί. Αλλά αυτό που μπορεί να αμφισβητηθεί είναι η απόπειρα που έχει γίνει τα τελευταία χρόνια, να δοθεί δηλαδή στην καινούρια δημοκρατία μια πιο σεβαστή καταγωγή. Είναι ενοχλητικό, όπως έδειξε ο Oscar Wilde στο θεατρικό του *The Importance of Being Earnest*, να ξέρεις ότι κάποιος είναι ένα έκθετο βρέφος χωρίς κανέναν φανερό πρόγονο πέρα από τη βαλίτσα μέσα στην οποία τον παραπέταξαν.

Χρειαζόταν να εξασφαλισθεί μια αρχαιότερη καταγωγή και αυτή η διαδικασία συνεχίστηκε σθεναρά. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, παρόλο που ο πληθυσμός της νεοσύστατης «Μακεδονίας» δεν είχε τίποτα κοινό με τους αρχαίους Μακεδόνες, το γεγονός ότι μοιράζονταν το ίδιο όνομα χρησιμοποιήθηκε ως δικαιολογία για να αρχίσουν να οικειοποιούνται την ιστορία των γειτόνων τους στα νότια και να υπαινίσσονται ότι είναι οι νόμιμοι κληρονόμοι των επιτευγμάτων του Φιλίππου Β' και του Αλεξάνδρου Γ'. Η νέα «Μακεδονία» άρχισε να διεκδικεί την παλιά Μακεδονία, χρησιμοποιώντας το χρυσό ήλιο της Βεργίνας ως εθνικό της σύμβολο, δίνοντας σε έναν βασικό αυτοκινητόδρομο το όνομα του Αλεξάνδρου, χτίζοντας ένα στάδιο διακοσμημένο με μια ευφάνταστη εικόνα του πατέρα του (η οποία στην πραγματικότητα βασίζεται σε ένα ρωμαϊκό μενταγιόν του 3^{ου} αιώνα π.Χ., το οποίο φέρει ένα πορτραίτο που έκανε το Φίλιππο να μοιάζει με τον Σεπτίμιο Σεβήρο, τον πατέρα του τότε αυτοκράτορα Αλεξάνδρου Σεβήρου), θέτοντας αεροδρόμια σε επαναλειτουργία δίνοντας τους τα ονόματα του Φιλίππου Β' και του Μεγάλου Αλεξάνδρου και ανεγείροντας έναν έφιππο ανδριάντα του μεγάλου κατακτητή, εμπνευσμένο από το έργο του αρχαίου Έλληνα γλύπτη Λύσιππου, στο κέντρο των Σκοπίων.

Γράφτηκαν σχολικά βιβλία που κατηχούσαν τους νέους με την ιδέα μιας «Μακεδονίας» που είχε μια συνεχόμενη εθνική ταυτότητα από τους αρχαίους χρόνους και της οποίας τα εδάφη κάλυπταν και τις δύο «Μακεδονίες». Μια αυτόνομη «Μακεδονική» Ορθόδοξη Εκκλησία ιδρύθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1950 και ανακηρύχθηκε

αυτοκέφαλη το 1967, ξεκόβοντας έτσι από τη Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία προηγουμένως έλεγχε το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής (με κάποιο ανταγωνισμό από τη Βουλγαρική Ορθόδοξη Εκκλησία). Η γλώσσα της νέας δημοκρατίας (περισσότερα σερβικά στα δυτικά, περισσότερα βουλγαρικά στα ανατολικά) αναδιατυπώθηκε έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια «μακεδονική» γλώσσα, η οποία, όπως ισχυρίστηκαν, υπήρχε πάντοτε. Δημιουργήθηκε μια ειδικά «μακεδονική» μυθική ιστορία, η οποία, όπου ήταν απαραίτητο, δανειζόταν από αλλού (για παράδειγμα, τον Βούλγαρο Τσάρο Σαμουήλ τον κάνανε «Μακεδόνα»).

Τέτοιες ενέργειες, και η έκδοση χαρτών που δείχνουν τη νέα «Μακεδονία» και το γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας στην Ελλάδα ως μία μονάδα, έχουν εμπνεύσει στους γείτονές τους στα νότια το φόβο ότι ίσως πραγματοποιηθεί απόπειρα να καταλάβουν μέρος της γης για την οποία είχαν πολεμήσει τόσο σκληρά, και εν μέρει ευθύνονται για τον επιθετικό τρόπο με τον οποίο σε περιοχές υπό ελληνικό έλεγχο η χρήση της σύγχρονης «μακεδονικής» γλώσσας έχει άγρια εμποδιστεί, και η εθνικότητα όσων ισχυρίστηκαν ότι είναι «Μακεδόνες» δεν έχει γίνει αποδεκτή, με τα σλαβικά ονόματά τους να αλλάζουν ενάντια στη θέλησή τους και να αντικαθίστανται από ελληνικά. Αυτή η αντίδραση, αν και κατανοητή, ήταν ανόητη, διότι μερικά από τα προβλήματα που μαστίζουν αυτή την περιοχή απ' όταν η συνθήκη της Λωζάννης τέθηκε σε ισχύ ίσως είχαν αποφευχθεί, εάν οι σλαβόφωνοι που βρέθηκαν στη λάθος μεριά των συνόρων είχαν τη δυνατότητα να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τους παραδοσιακούς τρόπους ομιλίας τους (υπό τον όρο ότι όλα τα παιδιά τους πρέπει να μάθουν και ελληνικά, εφόσον οι επίσημες δουλειές θα γίνονταν σε αυτή τη γλώσσα) και αν τους είχαν ενθαρρύνει να παραμείνουν υπό την προστασία της Ελλάδας και να αξιοποιήσουν τις αγροτικές τους ικανότητες. Όπως λένε, πιο πολύ ψωμί τρως με μέλι παρά με ξίδι. Αλλά σε μια κατάσταση τέτοιας αμοιβαίας δυσπιστίας, ιδιαιτέρως μετά τις άγριες μάχες που έλαβαν χώρα σε αυτή την περιοχή στα τέλη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και τον φόβο που ενέπνευσε ο Κομμουνισμός, είναι δύσκολο να δούμε πως θα μπορούσε να είχε επιτευχθεί κάτι τέτοιο.

Η νέα δημοκρατία άρχισε να γίνεται «αρχαία». Ισχυρίστηκε πως οι Μακεδόνες της προ-ρωμαϊκής εποχής είναι οι πρόγονοι των κατοίκων της χρησιμοποιώντας έναν απλό αλλά λανθασμένο συλλογισμό: «Ο Μέγας Αλέξανδρος ήταν Μακεδών. Εμείς είμαστε Μακεδόνες. Άρα, είμαστε οι διάδοχοι του Μεγάλου Αλεξάνδρου» (το λάθος βρίσκεται στην υπόθεση ότι η λέξη «Μακεδών» στην πρώτη πρόταση έχει την ίδια σημασία με τη λέξη «Μακεδόνες» στη δεύτερη). Χρησιμοποιώντας την ίδια λανθασμένη λογική, κάποιος θα μπορούσε να αποδείξει ότι ο Αγιο-Βασίλης ήταν Τούρκος, εφόσον τα Μύρα, η πατρίδα του Αγίου Νικολάου, βρίσκονται τώρα στην Τουρκία.

Αυτό που μας μένει είναι μια δύσκολη κατάσταση. Ο μύθος μιας μακεδονικής ταυτότητας η οποία εκτείνεται πίσω στους προχριστιανικούς αιώνες έχει καθιερωθεί, αφού δυο γενιές ανατράφηκαν πιστεύοντάς τον, ακριβώς όπως οι μύθοι που περιβάλλουν τον αγαπημένο μας Αγιο-Βασίλη έχουν καθιερωθεί στη φαντασία του κόσμου. Επίσης, τον έχουν αποδεχθεί με άνεση πολλοί άνθρωποι σε άλλες χώρες, οι οποίοι δε συνδέονται άμεσα με τη «Βόρεια/Νέα Μακεδονία», δεν είναι καλά ενημερωμένοι σχετικά με τα γεγονότα, δεν ενδιαφέρονται να εξετάσουν την περίπλοκη ιστορία αυτής της περιοχής και τους είναι ευκολότερο να λένε «Μακεδονία» και «μακεδονικός», χωρίς να αναλογίζονται τι εννοούν με αυτές τις λέξεις. Η «αρχή της πραγματικής κατοχής» εφαρμόζεται ξανά.

Δε μπορεί να υπάρξει αμφιβολία ότι είναι χρήσιμο να υπάρχει μια ξεχωριστή ανεξάρτητη χώρα σε αυτή την περιοχή, μια ανασχετική ζώνη ανάμεσα στη Σερβία, τη Βουλγαρία και την Ελλάδα. Η «Βόρεια» ή «Νέα Μακεδονία» έχει γη που παράγει καλά τρόφιμα και πηγές ορυκτών οι οποίες μπορούν να εξορυχτούν, έτσι ώστε να μπορεί να είναι οικονομικά ανεξάρτητη, και θα ταιριάζει καλά στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ειδικά τώρα που η Βουλγαρία έχει ολοκληρώσει τις απαιτήσεις για ένταξη. Επίσης, η «Βόρεια Μακεδονία» έχει σχηματίσει μια ξεχωριστή λειτουργική κοινότητα, ακόμη κι αν υπάρχουν προβλήματα με την αλβανική της μειονότητα. Αλλά όταν μια χώρα επινοεί μια καταγωγή που δεν έχει και με επιθετικό τρόπο κάνει ισχυρισμούς που βασίζονται σε έναν επινοημένο μύθο, είναι βέβαιο πως αυτό θα δηλητηριάσει τη δυνητικά παραγωγική σχέση που θα μπορούσε να αναπτύξει με το γείτονα στα νότιά της. Αν είσαι γυμνός, αυτό δε σου δίνει το δικαίωμα να κλέψεις τα ρούχα κάποιου άλλου.

Για να ανακεφαλαιώσουμε και να επεκτείνουμε κάποια από τα ζητήματα που αναπτύχθηκαν: Κάποια στιγμή, νωρίς μέσα στην πρώτη χιλιετία προ Χριστού, μια ομάδα ανθρώπων, οι οποίοι αυτοαποκαλούνταν *Μακεδόνες*, εγκαταστάθηκαν σε μια περιοχή βόρεια του Όρους Ολύμπου. Μέσα στους επόμενους αιώνες επεξέτειναν την υπό τον έλεγχό τους περιοχή σε τέτοιο βαθμό που άρχισε να παίρνει το όνομά τους. Τον τέταρτο αιώνα π.Χ. ο βασιλιάς τους, Φίλιππος Β΄, νίκησε τους Παίονες, οι οποίοι κατοικούσαν βόρεια της Μακεδονίας, κι επίσης έθεσε μεγάλο μέρος της Ελλάδας υπό τον έλεγχό του. Η Παιονία ύστερα παρέμεινε κατά κάποιο τρόπο υποτελής στη Μακεδονία μέχρι τον δεύτερο αιώνα π.Χ., όταν οι Ρωμαίοι έγιναν κυρίαρχοι της Ελλάδας. Οι Ρωμαίοι δημιούργησαν μια νέα διοικητική περιοχή, η οποία ονομαζόταν «Μακεδονία». Περιελάμβανε πολύ περισσότερη γη απ' ό,τι η αρχική Μακεδονία, συγκεκριμένα την περιοχή των Παιόνων (η οποία ήταν περίπου ίση με την περιοχή που τώρα καταλαμβάνει η «Βόρεια Μακεδονία»).

Στα ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια αυτή η εκτεταμένη Μακεδονία παρέμεινε διοικητική μονάδα (αν και η βορειότερη περιοχή, που περιελάμβανε την πόλη που σήμερα ονομάζεται Σκόπια, υπήρξε για λίγο μέρος της επαρχίας της Μοισίας). Παρέμεινε επίσης διοικητική και γεωγραφική μονάδα κατά την περίοδο που βρισκόταν υπό τον έλεγχο των Οθωμανών Τούρκων. Ο πληθυσμός της μεταβλήθηκε σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, από την άφιξη Σλάβων εισβολέων από τον έκτο αιώνα και μετά, Τούρκων κατά τον δέκατο πέμπτο αιώνα, και Εβραίων στις πόλεις της από την ίδια περίπου εποχή και μετά.

Στα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα φαίνεται πως ξεκίνησε ένα κίνημα στο σλαβόφωνο μέρος του πληθυσμού. Αυτή η ομάδα (ή ίσως υπήρχαν αρκετές ομάδες) ανέπτυξε την ιδέα μιας αναγεννημένης «Μακεδονίας», η οποία είχε μια εθνολογική αλλά και γεωγραφική σημασία. Δημιουργήθηκε ο ισχυρισμός πως υπήρχε μια ειδικά «μακεδονική» γλώσσα και πολιτισμός. Μόλις πριν τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν αυτή η περιοχή έγινε το σκηνικό παρατραβηγμένων εχθροπραξιών ανάμεσα σε Έλληνες, Σέρβους, Βούλγαρους και Μαυροβούνιους, ίσως υπήρχαν κάποιοι που πίστευαν (ή αργότερα ισχυρίστηκαν) ότι πολεμούσαν για μια ανεξάρτητη «Μακεδονία», αλλά δεν υπήρχε επίσημος «μακεδονικός» στρατός.

Όταν γεννήθηκε η Γιουγκοσλαβία, η εκτεταμένη Μακεδονία που είχαν δημιουργήσει οι Ρωμαίοι μοιράστηκε ανάμεσα στη Σερβία, την Ελλάδα και τη Βουλγαρία. Ίσως υπήρχε ακόμη αυτή η κατάσταση, αν ο Στρατάρχης Τίτο δεν είχε αποφασίσει να υποστηρίξει τους θιασώτες μιας ξεχωριστής «μακεδονικής» επαρχίας. Ύστερα, όταν η Γιουγκοσλαβία χωρίστηκε στα συστατικά της μέρη το 1990 και το 1991, αυτή η επαρχία έγινε μια

ξεχωριστή ανεξάρτητη χώρα, με μια αβέβαιη ταυτότητα την οποία οι ηγέτες της προσπάθησαν να εξωραΐσουν ισχυριζόμενοι ότι έχουν κληρονομήσει τον πολιτισμό των Αρχαίων Μακεδόνων, ακόμη κι αν δεν είχαν στην κατοχή τους παρά μόνο ένα μικρό μέρος της γης που είχε ονομαστεί Μακεδονία πριν τη ρωμαϊκή κατάκτηση της Ελλάδας.

Θα είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να ξεριζώσουμε αυτό το μύθο, εφόσον είναι θέμα πίστης, όχι λογικής, και η πίστη σπανίως μπορεί να αλλάξει. Επιπλέον, αν οι κάτοικοι της «Βόρειας Μακεδονίας» δε μπορέσουν να διαφυλάξουν αυτή την επινενοημένη σύνδεση με τους Μακεδόνες της αρχαιότητας, τι είδους ταυτότητα απομένει γι' αυτούς; Θα είναι πράγματι γυμνοί. Ο τίτλος της αυτοβιογραφίας του πρώην Προέδρου τους, Kiro Gligorov, «Η Μακεδονία είναι όλα όσα έχουμε», είναι πολύ αληθινός.

Ίσως λοιπόν χρειαστεί να περιμένουμε πολύ καιρό για να διευθετηθεί με λογικές διαπραγματεύσεις η διαμάχη για την ονομασία, ακόμη κι αν η ανέγερση ενός αγάλματος του Μεγάλου Αλεξάνδρου στα Σκόπια, τα οποία δεν αποτελούσαν μέρος της Μακεδονίας στην εποχή του, βασίζεται σε έναν ψευδή ισχυρισμό.